

NUTID

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA FRÅGOR OCH HEMMETS INTRESSEN

Aug.—Sept.

Redaktion:

ANNIE FURUHJELM FANNY HULT

1908

Internationella rösträttskongressen i Amsterdam.

II.

Det vore mer än frestande att referera några af de utmärkta tal och föredrag, som höllos under de minnesvärda kongressdagarna i Amsterdam, hvilka nu, då en annan världskongress af kvinnor (International Councils) afhåller sitt möte i Genève, redan synes hägra i ett aflägsset fjärran. Många af dem, som voro närvarande i Amsterdam, äro nu i Genève, bl. a. Alliansens president Mrs Chapman Catt i egenskap af delegerad för sitt land. Men för att återkomma till utgångspunkten är det omöjligt att ge tidskriftens läsare referat af de många glänsande talen, dels af utrymmesskäl och dels af orsak att några alls icke voro skrifna och sist och slutligen emedan de allra flesta skulle förlora på att framföras i stympadt skick. Men det jag icke anser mig böra undanhålla Nutids läsare är mrs Catts utomordentliga inledningstal, i hvilket hon i korta drag ger en öfverblick af rösträttsrörelsen i hela världen och i hvilket den solidaritet, som finnes mellan kvinnor som kämpa för ett gemensamt mål, funnit ett storslaget uttryck. Med detta tal invigde hon kongressen och det lyder i sin helhet som följer:

»Det är ett egendomligt sammanträffande att öppningsdagen för denna kongress sammanfaller med årsdagen af antagandet af Magna Charta. Denna tilldragelse framstår ännu mot bakgrunden af sju århundraden som en af de märkligaste i mänsklighetens historia. En historieskrifvare säger härom: »Denna händelse sätter märke vid öfvergången från de traditionella rättigheternas tid till den skrifna lagstiftningens, parlamenternas och lagparagrafernas tid.» Den pekade helt säkert, kunna vi tillägga, hän mot den folkeliga styrelseformen, som låg bakom parlamenten, och till »flertalets vilja» som ligger bakom lagparagraferna. Den pekade hän mot de omröstningar, som en dag skola värkställas såväl af män som af kvinnor. Då Magna Charta antogs var rösträtten en följdriktig utveckling utaf densamma, och då männen fingo rösträtt måste kvinnornas följa som en nödvändig konsekvens.

Det nya tidskedets välsignelser, som detta märkliga dokument bebådade, har icke ensamt kommit England till godo, men har blifvit en gemensam egendom för alla världens länder. Magna Charta är hela mänsklighetens arfvedel, och d. 15 juni är sålunda en internationell bemärkelsedag.

Så djupgående ha förändringarna varit sedan Magna Chartas antagande, att vår tid och de engelska baronernas tid har blott få beröringspunkter, och dock är den politiska evolution som bebådades 1215 icke ännu fullbordad. På hvilket sätt kunde vi väl bättre högtidlighålla denna dag än genom att öppna denna kongress, som vill kämpa för det som utgör utvecklingens mål? Vi kunna ock göra den till en glädjedag för oss, ty aldrig ha vi, sedan arbetet för kvinnofrigörelsen begynt, haft så mycken orsak till glädje som just nu.

Den Internationella rösträttsalliansen hade för 22 månader sedan möte i Köpenhamn och under den korta tid, som förgått sedan dess, ha framstegen för vår sak varit så snabba, vinningarna så betydelsefulla, vissheten om en

kommande seger så fast, att vi kunna tänka oss de ädla och tappra banbrytarna för kvinnornas rösträtt, de män och kvinnor som voro rörelsens banérförare, från ett aflägsset fjärran skådande frukterna af sin möda.

År 1907 gaf Norge politisk rösträtt åt sina kvinnor på mycket frisinnade villkor. För den som iakttagit folkens ställning till vår sak, varslar denna händelse om vidtgående följd. Långt tidigare hade fyra stater i Nord Amerika, Nya Zeeland och Australien tilldelat sina kvinnor fulla politiska rättigheter, men öfverallt påstodo motståndarna att dessa vinningar intet betydde. De förklarade att dessa länder icke hade någon historisk utveckling bakom sig och att man icke kunde ha någon säkerhet för deras framtid, de sade att de voro alltför unga och att deras folkmängd var alltför liten. Det var förgäfvets vi påpekade för dem, att om man lade ihop arealen af Storbritannien, Danmark, Belgien, Holland, Spanien, Portugal, Frankrike, Italien, Tyskland, Österrike och det europeiska Ryssland så skulle dessa länders sammanlagda omfång icke motsvara de länder, där kvinnorna besitta rösträtt.

Då Finland öfverraskade världen med sitt djärfva beslut om lika rösträtt åt män och kvinnor, funno våra motståndare genast ut huru man skulle kunna förringa denna handling och göra dess bärvidd obetydlig.

»Det är sant, sade de, att Finland är ett tillräckligt gammalt land och att det antagligen har en lång historia, men det lefver i ett tillstånd af revolution. Hvad zaren gifvit kan han återtaga. Låt oss vänta och se!» Det var vid denna tidpunkt af världens diskussion om kvinnorösträtten i Finland, som den norska segern kom. Norge var ett land med en aktningsofjudande historia, en fast och oafhändig regering. Det var tydligt att kvinnornas frigörelse fullföljdes efter lugnt öfvervägande af ett folk, som var känt för att vara intelligent, ärligt och samvetsgrannt. För första gången voro motståndarna tvungna att medgifva, att en äkta seger var vunnen för kvinnornas rösträtt.

Och än mer, den skänkte en ny betydelse, en ny vikt åt de segrar som föregått.

Totalsumman af vinningarna för kvinnornas rösträtt blef omsider erkänd såsom ägande betydelse.

Man inrymde nu att rörelsen gjort framsteg, och den allmänna opinionen intog en ny ståndpunkt till densamma. Vännernas värksamhet växte, och fienderna blefvo bittra och hatfulla. Pressen blef mera beredvillig att diskutera sakens förtjänstfulla sidor, publiken mera böjd att lyssna till den, och de likgiltiga blefvo mera intresserade. De norska kvinnorna ha gjort en större insats än de själfva anat och jag vågar förutspå, att när slutkapitlet af kvinnornas rösträttshistoria är skriven, kommer där att stå, att de norska kvinnornas frigörelse markerade en bestämd vändpunkt i kampen. Värkningarna af det nya betraktelsesättet äro ögonskenliga i många riktningar, men i synnerhet kunna de mätas genom den ökade parlamentariska värksamheten.

Under de senaste två åren har agitationen för kvinnorösträtten nått fram till folkförsamlingarna i 18 europeiska stater, till de Förenade staternas kongress och till 24 af staternas lagstiftande församlingar, till parlamenten i Canada och Victoria och till Filipinernas 46 oafhångiga lagstiftande församlingar. I några fall afslutades kampanjen med öfverräckande af petitioner eller adresser till parlamenten eller med att ministrarna mottogo deputationer af förkämpar för kvinnornas rösträtt, men i de flesta fall med att till folkförsamlingarna inlämna lagförslag, som gingo ut på att gifva kvinnorna rösträtt, och blefvo dessa upprepade gånger försvarade med intelligens och bragta under ömröstning. För första gången blefvo dessa petitioner — för så vidt det är mig bekant — inlämnade till 12 af Europas parlament. I Spanien och på Filippinerna blefvo lagförslag inlämnade af sakens vänner, påstås det, men härom veta vi intet närmare.

Denna aktivitet har icke varit utan resultat, och de-

legerade från 7 länder ha kommit till denna kongress med större politiska rättigheter än de besutto vid mötet i Köpenhamn, nämligen: Norge, Finland, Danmark, Sverige, Irland, England och Tyskland. Hvert och ett af de 5 skandinaviska länderna har vunnit något. Finska delegerade komma som representanter för den enda nation, som har valt in kvinnor till parlamentet, i Sverige och Island har man tagit ett betydande steg framåt, och vår isländska delegerade för två år sedan sitter nu i kommunalstyrelsen i Reykjavik. Efter de norska kvinnorna ha de danska gjort den största vinningen och de besitta nu kommunal rösträtt under liberala villkor. De engelska kvinnorna ha vunnit valbarhet till kommunalstyrelser (county council) och grefskapsråd, och de ha i utsikt ännu större vinningar. Tyskland har fått en ny lag om föreningsrätt, och kvinnorna ha nu rätt att gå in i politiska föreningar och att organisera rösträttsförbund. Det tyska förbund, som ingår i alliansen, har omorganiserats till en federation af landsförbund. Hvert och ett af landsförbunden kan nu påvärka sin egen stats lagstiftande församling och petitionera om rösträtt, hvilket också skett i 3 af de tyska staterna samt i riksdagen. Vi vilja hoppas, att friheten att arbeta för rösträtt snart måtte följas af rättigheten att rösta.

Erfarenheterna från Danmark och Sverige ge stoff till eftertanke. De danska rösträttsförkämparna ha utvecklat en liflig agitation och det har lyckats dem att bilda ett nytt rösträttsförbund som räknar 8,000 medlemmar. Det förbund, som inträdt i alliansen, har vuxit såväl till medlemsantal som till aktivitet. Men ingen rösträttskampanj blef planlagd. Alldeles motsatt hvad erfarenheten annars plär lära, var det kommunala rösträttsförslaget inlämnadt af regeringen, utan att kvinnorna bedt därom, och det blef antaget med tillhjälp af röster från konservativt håll. Då förslaget blef lag, inträffade en annan händelse, som är motsatt alla våra tidigare erfarenheter. Rösträttskvinnorna och kungen utbytte artighetsbetygelser, kvinnorna

tackande honom för hvad de fått, och kungen lyckönskade dem till deras nya rättigheter, antydande sin sympati för det steg som tagits. Man måste lyckönska Danmarks kvinnor till deras kungs frisinne och deras regerings förutseende. De ha blifvit besparade de besvikelser, som vanligen följa med rösträttskampen. En lätt seger har vunnits, men en ny förpliktelse hvilar på dem. En målmedveten, ständigt större ansträngning måste göras för att få de kvinnor, som icke uppfatta rösträttens betydelse, till att inse densamma och nyttja de rättigheter de ha fått. Kvinnorna måste uppfostras till att förstå de kommunala frågorna och att så bruka sin rösträtt, att de få bättre förordningar och villkor. Det är endast genom att gifva ett sådant exempel de kunna stödja kampen i andra länder eller någonsin hoppas på att själfva vinna politisk rösträtt. De behöfva icke mera öfverbevisa någon om kvinnorösträttens förträfflighet genom teorier. De måste nu i praktiken lämna detta bevis.

Erfarenheten från Sverige har varit mycket olika. Allt hvad kvinnorna i Danmark gjort ha de svenska kvinnorna gjort och mera till. Sedan kongressen i Köpenhamn har organisationernas medlemsantal fördubblats och föreningarnas antal ha stigit från 66 till 127. En petition med 142,128 underskrifter har blifvit inlämnad till riksdagen. Deputationer ha sändts till regeringen och ha blifvit hörda. Men den svenska regeringen har svarat rösträttskvinnorna ackurat detsamma, som de ledande männen i de Förenade staterna sade till de amerikanska rösträttskvinnorna 1868. »Vänta tills alla män fått rösträtt, då blir det alltid tid att taga edra fordringar under ompröfning.» Det har inlämnats enskilda motioner i den svenska riksdagen, som vunnit varmt understöd. *Med undantag af England, ha helt visst kvinnorna i Sverige arbetat mera oultröttligt under det förgångna året än i något annat land.*

I Danmark ha kvinnorna delvis fått rösträtt emedan

regeringen var villig. I Sverige dröjer man med att skänka rösträtt åt kvinnorna, emedan regeringen är ovillig. Det är icke omöjligt att de svenska kvinnorna kunna uppnå politisk rösträtt innan de danska, och emedan den politiska rösträtten medför mera inflytande, auktoritet och möjlighet att begagna sig af gynnsamma tillfällen, skall kvinnorösträtten i Sverige komma att ge större resultat än i Danmark under de följande tio åren. Båda nationerna äro intelligenta och framåtskridande. Det sätt hvarpå de problem, som äro inneslutna i kvinnorösträttsrörelsen, blifva lösta i dessa två länder kommer att blifva till lärdom och nytta för rösträttsarbetarna. *Vi må modigt tillstå att i riktning mot verkliga vinningar går Skandinavien i spetsen.*

Tecken till en värksam kamp förefinnes icke enbart i de 13 länder, som anslutit sig till alliansen, utan öfverallt i världen. I Bulgarien har en ny kvinnorösträttsförening stiftats, som upptagits i alliansen. Genom dess delegerade vilja vi utlofva den vår hjälp och vår sympati.

Schweiz håller på att bilda ett rösträttsförbund, som vi vilja välkomna i vår krets. I det fjärran Syd-Afrika har Kapkolonien och Natal tillvägabragt hvar sin organisation och petitionera om rösträtt i deras respektive parlament. De ha förenat sig om en gemensam delegerad till kongressen. Frankrike skall afhålla en rösträttskongress inom några dagar, och vi hoppas att den skall resultera i bildande af ett rösträttsförbund med en enig politik. Italien hade sin första kvinnokongress i april, och en sektion af densamma var ägnad åt rösträttssaken. En myckét stor publik, från herrar och damer af den högsta aristokrati till kända förkämpar för ett vidsträckt tillämpande af ett demokratiskt styrelsesätt, fyllde föredragssalen. Åtskilliga kvinnor äfvensom två parlamentledamöter talade vid mötet till förmån för kvinnornas rösträtt. De dagliga tidningarna innehöllo långa referat, men voro dessa fullströdda med karrikatyryr af de kvinnliga ledarna. Karrikatyryr representera

ett första men oundgängligt steg i kvinnorösträttens utvecklingshistoria.

Märkligt nog är modellen för dessa karrikatyrtecknare alltid densamma. Hvarför skola de alltid afbilda dem med paraplyer? I ett tidigare skede är det nog möjligt att dessa herrar inbillade sig, att detta var ett anfallsvapen, som kvinnorna ämnade använda mot regeringarna, men i våra dagar borde dock italienska karrikatyrtecknare veta, att röst-rättskvinnorna äga mera värkningsfulla vapen till sin rådighet.

Vi lyckönska de italienska kvinnorna till de framsteg de gjort. Det är blott ett kort steg från karrikatyren till det allvarliga begrundandet. Liksom när halmen föres ihop af vinden och visar hvarifrån den blåser, på samma sätt tyda händelserna här och hvar på ett uppvaknande af kvinnorna. Grekland och Serbien ha bildat kvinnoråd. Isländska kvinnor i Amerika ha bildat ett kvinnorösträttsförbund och utgifva ett rösträttsblad »Freja», som sprides bland isländarna i de Förenta staterna och i Kanada.

Från Washington når oss underrättelsen om att den japanske ministern därstädes förklarar, att kvinnorna i hans land gjort sådana framsteg på frigörelsens väg, att de ännu kunna få försprånget framom västerns nationer. Från Sultanens land ha vi hört att kvinnorna börjat blifva oroliga, och där — liksom annorstädes — lära auktoriteterna, att om kvinnorna allt fortfarande skola undertryckas, är det ett fel att ge dem tillåtelse att läsa. Men änskönt agitationen för kvinnorösträtten från väster till öster, från Lappland till det solglödande Italien, från Kanada till Syd-Afrika icke känt någon hvilotid, synes dock stormcentrum för rörelsen ha koncentrerat sig i England.

I de andra länderna har man tagit åtskilliga trappsteg uppför utvecklingens stege, i England har det varit revolution. Icke med kanoner och krut och blodsutgjutelse, men för öfrigt alla andra krigstecken. Där ha funnits tappra generaler, välskolade arméer och månget välledt slag; där har utvecklats taktik och krigslist, utfall,

belägringar med krigsfångar. Det har funnits dem som kritiserat de använda metoderna, men ända tills vi få veta hela sanningen om hvad Englands kvinnor gjort, *hvarför* de gjorde det och *huru* de gjorde det, ha vi ingen rätt att döma. Alla klasser från högadelns damer ända till fabriksarbeterskan ha varit invecklade i kampanjen, och hvarken man, kvinna eller barn kan föregifva sig vara ovetande om hvad rösträtt åt kvinnor betyder. Suffragisterna och suffragetter ha fört sin agitation in i de mörkaste sidogator, in i de mest dolda vrår. Då en deputation, bestående af sextio parlamentsledamöter, för några dagar sedan uppvaktade premierministern och anhöll om dennes bistånd för att skaffa kvinnorna deras rätt, hade höjdpunkten uppnåtts i den femtioåriga kampen för kvinnans rösträtt.

Till en början enades världen om att högt och ljudligt uttala sin ovilja mot de engelska suffragetternas s. k. okvinnliga uppförande. Tiden gick och utläggningarna upphörde, och världen som hade roat sig öfver allt detta iakttog nu striden under uppmärksam tystnad. Chanserna på hvardera sidan voro oberäknliga. Då kom skrattet. Telegrafen bragte till världens mest aflägsna hörn budskapet om att den engelska regeringens ministrar »skyddades» af gardet, att t. o. m. ministrarnas hus blefvo »skyddade» af polis, ja äfven parlamentsbyggnaden »skyddades» af en stark poliskordong. Skyddades! Men mot hvem? Jo mot några obehäpnade kvinnor! I andra länder har polisen skyddat kejsare, zarer, kungar och presidenter mot angrepp af dolda fiender, hvilkas afsikt var att mörda.

Den enda frågan är nu den: Huru skall den engelska regeringen bära sig åt för att »med bibehållen värdighet utrymma positionerna»?

Jag vågar mig på en förutsägelse: För den engelska rösträttskvinnan är segern nära. När den kommit, skall världen glömma den kamp den kritiserat, emedan intet vanärande vidlåder densamma, och den kommer endast att minnas, att kvinnornas rösträtt har blifvit ett faktum i

en af världens största stater. Och ännu tillägger jag, att liksom de engelska baronerna i det 13:de århundradet utkämpade sin strid för mänsklighetens rättigheter, så komma dessa engelska kvinnor i 20:de århundradet att slå ett värkningsfullt slag för de politiska rättigheterna och friheterna för hela världens kvinnor. Låt dem, som det önska, kritisera. *Engelska kvinnor skapa historia i dessa dagar*, och kommande generationer skola säga att det var ädelt gjort.

Jag kan icke afsluta denna öfversikt af den nuvarande situationen utan en redogörelse för huru det förhåller sig i mitt eget land. Under några decennier af det förflutna århundradet gaf det exempel på en utpräglad demokrati, och anhängare af ett folkeligt styrelsesätt såg hän till Amerikas Förenta stater för att finna bevis för detta styrelsesätts förträfflighet.

I de sistförflutna 30 åren har den allmänna meningen förändrats och allmän rösträtt för män anses numera för ett missgrepp.

Vi ha fått en mörk bild af densamma, som utan tvifvel har haft ett hindrande inflytande på utvecklingen af en demokratisk regering. Jag tror säkert att det med sanning kan sägas, att den stora rörelsen i Europa 1848, som i så många länder gaf sig uttryck i konstitutioner och utvidgad rösträtt, i det stora hela var resultatet af Förenta staternas praktiska rön på detta område. Vi ha under den senare delen af det förflutna århundradet hört att depravation, besticklighet och politiska krokvägar ha varit ett hinder för framåtskridandet. Motståndarna funno i dessa berättelser tillräckligt grunder att vidhålla sin opposition, de likgiltiga funno intet som skulle föranledt dem att ändra åsikt, och förkämparna tvungos att ursäka och förklara.

Denna framställning om den allmänna rösträtten för män i Förenta staterna äger ett visst berättigande. Af de många tecken, som i närvarande tid peka hän mot en den

demokratiska regeringsformens slutliga seger och om rösträtt för män och kvinnor, finns där intet mera betydelsefullt än detta: att oaktadt Amerika samlat en befolkning så olika, att hvarje ras där är representerad, oaktadt det bland denna befolkning finnes anhängare af hvarje känd religion och undersåtar af alla slags stater, oaktadt där funnits en död vikt af okunnig och oansvarig röstgifning — så har den lilla handfull af nybyggare, som för ett-hundrafemtio år sedan slog sig ned vid Atlanterhafvets kuster, beständigt klättrat uppåt intill nu, då den intager en stolt ställning af likställighet bland världens största stater.

Tillvaron af en miljon okunniga negrer och en andra miljon af okunniga män, främmande till födsel och härstamning, samt en årlig medelfolkökning af inemot en miljon genom immigration jämte fattigdomen, sjukdomarna och förbrytelserna, som framkallas af alla dessa förhållanden, har gjort våra staters regeringar konservativa. Det faktum, att kvinnornas rösträtt endast kan afgöras genom ett referendum till de manliga väljarna, har förhalat dess genomförande. Emellertid står den allmänna rösträtten för män lika säkert som Gibraltars klippor, och kvinnornas rösträtt skall komma en dag lika säkert som stjärnorna fortfara att löpa sina banor. Där finnas många tecken som tyda på att denna dag icke mera är aflägsen.

Det finnes krafter, som bära hän mot den mänskliga friheten, hvilka äro större och mäktigare än några andra, och mot hvilka kungar och arméer strida förgäfvets. Rösträtt för män och rösträtt för kvinnor äro sådana krafter. I längden gör det intet till saken hvem som först når segern, ty den kommer där hvarest motståndet är minst. Hvarje seger är af betydelse, hvarje förening, som arbetar enigt och offervilligt för att vinna rösträtt, hjälper arbetet i andra länder.

För denna gemensamma sak ha vi gifvit hvarandra handen öfver bärg och haf och hafva vi i sanning blifvit

en världsarmé. Vi uppresa oss emot en gemensam fiende och han heter *konservatismen*. Fiendens vapen äro desamma i alla länder, de äro *tradition, fördom och fruktan*. Vi äga ock ett gemensamt vapen: *vår appell till männens rättfärdighetskänsla*. Skälen för och emot ha uttalats såväl af japaner som holländare, af isländare och italienare, men när man öfversätter dem, finner man att de alla äro desamma.

I dag äro delegerade samlade från alla rösträttsföreningar i världen. Sedan vår allians förfullständigade sin organisation 1904 har den vuxit från en federation af 8 till ett förbund af 16 länder. Låt oss komma hvarandra närmare. Låt oss lära att hjälpa hvarandra, att ingifva de rädda makt och uppmuntra de besvikna. Låt oss från denna kongress utsända ett budskap om systerlig sympati och tro på kvinnornas styrka, äfvensom ett eldigt hopp, så det kan höras af kvinnor i alla länder och få dem att ansluta sig till vår världsarmé. I sanning, den tid är icke aflägsen då den civiliserade världens kvinnor skola inträda i sitt eget konungadöme af individuell frihet i hem, stat och kyrka».

Efter mrs Chapman Catts tal finnes väl intet att tillägga? Ja visst, en hel del, framförallt något om de praktiska resultaten.

En mängd förslag framlades den sista dagen, och några af dessa vunno understöd och hänskötos för närmare beredning till kommittéer.

Ett af besluten, som i den allra närmaste tiden kommer till värkställighet, är tillsättandet af en adress af Internationella rösträttsalliansen till alla de länders regeringar, där kvinnorna icke äga rösträtt. Adressen skall affattas på franska och öfverlämnas det till de respektiva ländernas rösträttsföreningar att afgöra huruvida den bör framlämnas eller ej.

Vidare framställdes ett förslag om att värka för att få kvinnor valda som delegerade till de interparlamenta-

riska konferenserna, hvilka tid efter annan äga rum. Åtminstone borde från de länder, där kvinnorna äga rösträtt, kvinnor väljas; alltså något för oss att beakta.

Då det visat sig vara en kännbar olägenhet, att inga fasta interparlamentariska regler för internationella kongresser tills dato formulerats, beslöts att utarbeta ett förslag till nästa kongress, som den då äger antaga eller förkasta. Alla de anslutna länderna ha fått del af förslaget och innan den 1 okt. böra de återlämna det med möjligen föreslagna ändringar till alliansens juridiskt bildade andra vicepresident, juris doktor Anita Augspurg.

Nästa kongress, vid hvilken omval af presidiet skall äga rum, afhållas instundande vår i London, där rösträttsrörelsen för närvarande är brännande.

* * *

Som ett slutomdöme vill jag fastslå att kongressen i Amsterdam var alltigenom lyckad. Förtjänsten härför måste i främsta rummet tillräknas ordföranden i Vereniging voor Vrouwenkiesrecht dr Aletta Jacobs, som på ett glänsande sätt fyllde den maktpåliggande uppgiften att vara kongressbestyrelsens ledande själ. Det var icke ringa svårigheter hon haft att öfvervinna, det visste man, ty där funnos krafter som arbetade emot. Men dr Aletta Jacobs intelligens, energi och hängifvenhet för saken ledde allt till ett lyckligt slut. Och midt under det ansvar, som hvilade på henne, hade hon tid att dagligen se kongressmedlemmar i sitt gästfria hem. En annan holländska, som vi alla kommo i beröring med, var alliansens sekreterare Martina G. Kramers, som hvarje morgon punktligt kl. half 10 var färdig att uppläsa den föregående mötesdagens protokoll. När hon hade haft tid att affatta protokollet under kongressens myller, är hennes egen hemlighet. Visst är att det aldrig märktes på Martina Kramers att hon an-

tagligen tagit nätterna till hjälp, och ett rekord måste det kallas, att en kongress, vid hvilken tre språk användes, har blott en sekreterare, som i hela 6 dagar snart sagdt utan en enda rättelse fört protokollet! Martina Kramers blef af kongressen utsedd att äfven framdeles redigera Jus Suffragii, Alliancens officiella språkrör, som erbjuder intresserade en öfverblick af rösträttsrörelsen i alla länder. Prenumerantantalet har ock varit i stadig tillväxt. Mejouffrouw Johanne Naber, en liten spenslig, mörkhyad dam, hade de praktiska arrangementen om hand, såsom anskaffandet af rum m. m. Hvad det betyder af möda och ansvar är ej svårt att föreställa sig, och man måste medgifva att det var bra gjordt. Så väl hade de holländska rösträttskvinnorna förstått att sköta kongressens finansiella del, att ett öfverskott återstod, som nu kan användas till propaganda.

De lysande festerna har jag berört i den föregående artikeln. Särskildt anslående var afskedsmiddagen i Scheveningen; det vackra vädret och den storslagna naturen gjorde sitt till. —

Den icke minsta charmen af dessa internationella möten ligger i det tillfälle de erbjuda att stifva bekantskaper. Många vänskapsband utöfver stunden ha knutits där. Det blir som en systerring sluten kring jordklotet af gemensam sträfvan för ett gemensamt mål, ett mål som ännu dess värre hägrar aflägsset för många, men kanske det är bäst så. Lätt vunna lagrar vissna snabbt!

För oss finsskor syntes det naturligt att söka upp de skandinaviska representanterna. Många trefliga stunder tillbragte vi på American hotells terrass i sällskap med svenskor och norskor, och i pensionen där jag bodde åtnjöto vi i »Danmarkssalong», i hvilken några af våra älskvärda värdinnor från Köpenhamnskongressen presiderade, gästfrihet under en otvungen glädtig samvaro.

Ja det personliga närmandet mellan kvinnor af olika nationaliteter, det är utan tvifvel som redan sades af icke

så ringa betydelse. Det stärker solidaritetskänslan och den ha vi kvinnor kanske mest behof af att utveckla.

Annie Furuhjelm.

P. S.

Emedan de tryckta förhandlingarna från kongressen i Amsterdam först nu kommit red. tillhanda har jag öfversatt mrs Catts tal efter Kvindestemmeretsbladet, där det ingått i förkortad form.

A. Fm.